

Sternbach L.

Gnomica.

#-1

2602/42

GNOMICA

SCRIPSIT

LEO STERNBACH.

A 35 I 1985

32280.π.

Biblioteka Jagiellońska

1002796922

I.

Ad Homeri Il. 5, 40 (πρώτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρῳ πῆξεν) haec Eustathii Thessalonicensis nota legitur p. 519, 31 sq.: ὄρα δὲ καὶ ὅπως ὁ τὰ νῶτα δείξας ἀβοήθητός ἐστιν ὡς ἤδη κείμενος· διὸ καὶ ὁ Νέκτωρ τῷ Διομήδει κειμένῳ που φησὶν ἔγρεο, μὴ τίς τοι καθεύδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρῳ πῆξῃ. Versum, quem Eustathius innuit, neque textus Homericus offert neque in ipsius Eustathii exemplari extitisse e vocula που facile concludas. Atqui hoc argumento adcurate considerato tantum abest, ut notae auctoritas infringatur, ut incrementum haud leve capiat, cum in Eustathii vicem commentator vetustus ab Eustathio expilatus succedat. Versiculum igitur: μὴ τίς τοι εὐδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρῳ πῆξῃ lucramur, quem olim adnexum fuisse probabile est verbis illis, quibus apud Homerum Il. 10, 159 sqq. Nestor Diomedem somno oppressum compellat:

ἔγρεο, Τυδέος υἱέ· τί πάννουχον ὕπνον ἀωτείς;
οὐκ αἴεις, ὡς Τρῶες ἐπὶ θρωσμῷ πεδίῳ
εἶται ἄγχι νεῶν, ὀλίγος δ' ἔτι χῶρος ἐρύκει;

Versus ipsius¹⁾ vestigium in apophthegmate remansit, quod de Diogene Cynico Laertius Diogenes VI 2, 53 refert: μειράκιον εὐμορφον ἀφυλάκτως ἰδὼν κοιμώμενον νύξας „ἐπέγειραι“ ἔφη· „μὴ τίς τοι εὐδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρῳ πῆξῃ.“ Homeri verbis ita usus est dicti auctor, ut voci δόρῳ notionem obscenam eodem modo subiceret, quo Ausonius (Cent. Nuptial. III 23 p. 145 Schenkl) 'hastam' intellectam esse voluit versum: *intorquet summis adnexus viribus hastam* a Vergilio (Aen. IX 744) mutuatus. Cui sententiae vox μετάφρενον pessime adcommodatur, quippe quae superiorem dorsi partem inter

1) Quem hiatu laborare haud quaquam me fugit.

humeros extensam denotet, unde non sine ratione Leopardum μετα-
 νέφρω temptasse perspicitur. Veram lectionem Gnomologium Vati-
 canum ineditum, quod nunc prela Vindobonensia exercet, f. 22^r
 n. 224 servavit: Ὁ αὐτὸς (scil. Δημοσθένης) ἰδὼν παρὰ ποταμὸν
 μεϊράκιον εὐειδὲς κεκοσμημένον προπεπτωκὸς νύξας αὐτὸ καὶ ἐγείρας
 εἶπεν· „οὐ φοβῆ, μή τίς· τοι εὐδοντι μετισχίω ἐν δόρυ πήξη;“ Laertii
 textus manifesto ex Homeri Il. 8, 95 μή τίς τοι φεύγοντι μεταφρένω
 ἐν δόρυ πήξη est interpolatus, ex quo loco etiam totum dicterium
 petitum esse communis est virorum doctorum opinio.

II.

Eiusdem Gnomologii apophthegmate 514 recte emendato Simo-
 nidem Ceum, non Ephorum (Gellius III 11) primum fuisse discimus,
 qui Hesiodum Homero aetate antecessisse adsereret. Neque enim
 quemquam dubitaturum puto, quin sententiae difficultates, quibus
 obstructa sit codicis scriptura (Cιμωνίδης ἐρωτηθεὶς πότερος κρεί-
 στων, Ὁμηρος ἢ Ἠσιόδος, εἶπεν· „Ὀμηρον μὲν αἱ Μοῦσαι, Ἠσιόδον δὲ
 αἱ Χάριτες ἐτέκνωσαν“), verbis Ὀμηρον et Ἠσιόδον inter se permu-
 tatis commodissime expediantur. Accedit quod conclusio ipsa firmo
 ac certo codicis Vatic. Gr. 1144 f. 222^v testimonio communitur:
 Cιμωνίδης τὸν Ἠσιόδον κηπουρὸν ἔλεγε, τὸν δὲ Ὀμηρον στεφανηπλό-
 κον, τὸν μὲν ὡς φυτεύαντα τὰς περὶ θεῶν καὶ ἡρώων μυθολογίας,
 τὸν δὲ ὡς ἐξ αὐτῶν συμπλέξαντα τὸν Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας στέφανον.
 Quodsi illa de Hesiodo atque Homero iudicia e Simonidis carmine
 quodam deperdito deprompta esse sumamus, equidem eodem etiam
 Simonidis sententiam Homerum Chio oriundum esse pronuntiantis
 (Ps.-Plutarch. de vit. et poes. Homeri II 1 p. 103, 45 Duebn., Vit. 5
 p. 28 Westerm.) revocaverim, non ad fragm. 85, 2 (ἐν δὲ τὸ κάλ-
 λιστον Χίος ξεῖπεν ἀνὴρ), quod Semonidi Amorgino adiudicandum
 esse non sine ratione Bergkii P. L. Gr. II⁴ p. 441 et III p. 425
 censet.

III.

Quanta cautio in veterum poetarum disiectis fragmentis con-
 ligendis adhibenda sit, ne aliena frustra intexantur neve viva caro
 resecetur, Pindari fragmento 78 probare placet, in cuius finibus
 constituendis viri docti ad unum omnes, cum Plutarchei loci de
 glor. Athen. 7 p. 349 C (vol. I p. 427, 26 sqq. Duebn.) sententiam
 atque rationem non satis adsecuti essent, mirum in modum sunt
 lapsi: τοὺς δὲ στρατηγούς αὖ πάλιν ἐνθένδε παριόντας σκοπῶμεν, ὧν
 παρερχομένων ὡς ἀληθῶς εὐφημεῖν χρὴ καξίεσθαι τοὺς ἀπράκτους
 καὶ ἀπολιτεύτους καὶ ἀστρατεύτους, ὅστις ἀτολμος πρὸς ἔργα τοιαῦτα

καὶ γνώμη μὴ καθαρεύει, μὴδὲ Μιλτιάδου τοῦ Μηδοφόνου, μὴδὲ τοῦ Περσοκτόνου Θεμιστοκλέους χειρὸς βακχεῖ' ἐτελέσθη. Ἀρήϊος ὁ κῶμος οὗτος, ἐκ γῆς ἅμα φάλαγξι καὶ στόλοις ἐκ θαλάττης καὶ μεμιγμένοις κύλοις καὶ τροπαίοις βεβριθῶς. «Κλύθι, Ἀλαλά, Πολέμου θύγατερ, ἐγχείων προοίμιον. Ἀμφύετε, ἄνδρες, τὸν ἱερόθυτον θάνατον», ὡς ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας εἶπεν, ὑπὲρ πατρίδος καὶ τάφων καὶ ἱερῶν ἐπιδιδόντες ἑαυτοὺς τοῖς καλλίστοις καὶ λαμπροτάτοις ἀγῶσιν. Xylandri iudicium verba Κλύθι — θάνατον Pindaro vindicantis amplexi viri docti hoc sibi agendum esse putarunt, ut obstacula additamento ὡς ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας obiecta pro virili parte removerent, itaque Wyttenbachius et Boeckhii cum Xylandro ὡς ὁ Θηβαῖος Πίνδαρος rescribi iusserunt, Hartungius ὡς ὁ Θηβαῖος ποιητῆς coniecit, Hauptius vocem Ἐπαμινώνδας expellendam esse censuit, C. F. Hermannus ὡς ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας ἔπεσεν temptavit. Omnes videlicet Ps.-Plutarchi locus fugerat, qui rectam interpretandi viam patefacere posset: Reg. et imp. apophth. p. 192 C n. 2 (= Arsen. p. 254, 20 sq. Walz) ἔλεγε δὲ (scil. ὁ Ἐπαμινώνδας) τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον εἶναι κάλλιστον, quibus in verbis κάλλιστον glossam marginalem sive potius interlinearem esse, quae voce ἱερόθυτον extrusa in textum inreperit, nemo non videt. Calculum addit disertum Gnomologii Vaticani testimonium n. 280: ὁ αὐτὸς (Ἐπαμινώνδας) τὸν κατὰ τὸν πόλεμον θάνατον εἶπεν ἱερόθυτον εἶναι. Denique Pindari fragmenti fines praescribit simulque loci Plutarchei habitum reteggit Herodianus περὶ σχημάτων Rhet. Gr. vol. III p. 100, 27 Sp. (VIII p. 605 W.) iam ab Hauptio (Opusc. vol. I p. 313) protractus: Πινδαρικὸν δὲ τὰ τοῖς πληθυντικοῖς ὀνόμασιν ἐνικὰ ῥήματα ἔχοντα ἐπιφορὰν οἶον· ἄνδρες ἐπὶ πόλεως (ὑπὲρ πόλιος recte Bergkii), cum altera ex parte apud Pindarum verbis ἤ θύετα¹⁾ ἄνδρες membrum ὑπὲρ πόλιος successisse, ex altera Plutarchum parentesi τὸν ἱερόθυτον θάνατον, ὡς ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας εἶπεν interiecta per ambitum verborum in Pindari fragmento proferendo pergere discamus. Quae cum ita sint, etiam in additamento καὶ τάφων — ἀγῶσιν colorem Pindaricum adgnoscamus necesse est; ac simili ratione verbis fragmento nostro praemissis Aristophanis reliquiae delibantur Ran. 353 sqq.:

εὐφημεῖν χρὴ κάξιςτασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν,
 ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων ἢ γνώμη μὴ καθαρεύει
 ἢ γενναίων ὄργια Μουσῶν μήτ' εἶδεν μήτ' ἐχόρευεν
 μὴδὲ Κρατίνου τοῦ ταυροφάγου γλώττης βακχεῖ' ἐτελέσθη.

1) Scripturam ἀμφύετε ita corrigendam esse e Schol. Laurent. ad Aeschyl. Pers. 49 Hauptius l. c. docuit.

IV.

Gnomologio Vaticano adhibito pristinum salem Pausaniae, Plistonactis f, dicterio reddere possumus, quod hoc modo conceptum Ps.-Plutarch. Apophth. Lac. p. 230 F n. 3 offert: Πυθομένου δέ τινος αὐτοῦ, πῶς ἂν δυνηθεῖεν τοὺς Θράκας νικῆσαι, „εἰ τὸν ἄριστον“ εἶπε „στρατηγὸν καταστήσασμεν“. Commentatores cum locum sicco pede transirent, morbi persanandi spem abiecissee videntur; neque enim quemquam latere potest, quam languidum atque inficetum responsum Pausanias reddat. Scribendum esse: Πυθομένου δέ τινος Ἀβδηρίτου, πῶς ἂν δυνηθεῖεν τοὺς Θράκας νικῆσαι, „εἰ τὸν (μὲν) ἱατρὸν“ εἶπε „στρατηγόν, τὸν δὲ στρατηγὸν ἱατρὸν καταστήσαστε“ Gnomologii nostri apophthegma n. 343 dilucide demonstrat, ubi de Theocrito Chio haec habes: ὁ αὐτὸς βουλευομένων Ἀβδηριτῶν, πῶς ἂν καταγωνίσαιτο τοὺς Θράκας, εἶπεν· „εἰ Χαρμίδην μὲν τὸν ἱατρὸν χειροτονήσετε στρατηγόν, τὸν δὲ νῦν στρατηγούντα κελεύετε ἱατροῦσιν· ὁ μὲν γὰρ πολυάνδριον τὴν πόλιν πεποίηκεν, ὁ δ' οὐδένα τῶν πολεμίων ἀνήρηκεν“. Idem dictum etiam cod. Vatic. Gr. 1144 f. 217^v suppeditat, nisi quod ὁ αὐτὸς falso Thearidam Laconem sententiae auctorem innuit. Etenim bellum, quod nostro loco significatur, non multo ante annum 343 gestum esse consentaneum est, quo anno Philippus Abderam ad foedus adsciverit (Polyaen. Strateg. IV 2, 22 cl. Diodor. Sicul. XVI 71, 2 Dind.), Thearidam vero eundem esse atque Theasidam,¹⁾ qui ab Herodoto VI 85 commemoretur, equidem persuasum habeo. — Quodsi quis etiam apud Ps.-Plutarchum nostrum effatum simul cum quattuor sequentibus, quorum auctor itidem malos medicos acerba cavillatione perstringit, Pausaniae dictis falso subiunctum esse iudicaverit, me adsentientem habebit; perfacile enim erroris ansam apophthegma quod praecedit (n. 2) subministrare potuit: ἐπαινοῦντος δὲ αὐτοῦ ἐν Τεγέα μετὰ τὴν φυγὴν τοὺς Λακεδαιμονίους εἶπέ τις· „διὰ τί οὖν οὐκ ἔμμενες ἐν Σπάρτῃ, ἀλλ' ἔφυγες;“ „ὅτι οὐδ' οἱ ἱατροί“ ἔφη „παρὰ τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅπου δὲ οἱ vocoῦντες, διατρίβειν εἰώθασιν.“

V.

Vitae curriculum a natura hominibus circumscriptum eiusque vicissitudines cum temporum commutationibus quadripartitis Pythagoras et Pythagoreae philosophiae alumni primi comparatione coniunxerunt, quorum sententiam Ioannis Damasceni quae dicuntur Excerpta Florentina I 1, 4 p. 149, 19 sqq. Mein. hoc modo exponunt:

1) Ceterum etiam Herodoto l. c. lectionem Θεαρίδης pro vulgata scriptura Θεασιδής ex B² reddendam esse statuo.

Διήρουν οί Πυθαγόρειοι τὰς ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων εἰς τέσσαρα μέρη, παιδὸς νεανίσκου ἀνδρὸς καὶ γέροντος· καὶ τούτων τῶν ἡλικιῶν ἐκάστην ὁμοίαν ἔφασαν εἶναι ταῖς κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τῶν ὥρων μεταβολαῖς τὸ μὲν ἔαρ τῷ παιδί διδόντες, τὸ δὲ θέρος τῷ νεανίσκῳ, τὸ δὲ φθινόπωρον τῷ ἀνδρὶ, τὸν δὲ χειμῶνα τῷ γέροντι. Meinekus quidem posteriore loci parte nixus lectionem traditam: παιδὸς νέου νεανίσκου in παιδὸς νεανίσκου ἀνδρὸς e coniectura mutavit; sed labem latius serpsisse verbaque ipsa quibus coniectura est superstructa in mendo cubare demonstrat Laertius Diogenes VIII 1, 10, cuius textus leviter ille inmutatus in Boissonadi Anecd. Gr. vol. II p. 455, 18 sqq. recurrit: Διαιρεῖται δὲ καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον οὕτως· παῖς εἴκοσι ἔτα, νεανίσκος εἴκοσι, νεηνίης εἴκοσι, γέρων εἴκοσι· αἱ δὲ ἡλικαὶ πρὸς τὰς ὥρας ὡδε σύμμετροι· παῖς ἔαρ, νεηνίης θέρος, νεηνίης φθινόπωρον, γέρων χειμῶν. Hinc igitur apud Damascenum in parte priore παιδὸς νεανίσκου νεανίου, in posteriore τὸ δὲ φθινόπωρον τῷ νεανίᾳ emendandum eademque ratione gemellum Diodori Siculi locum X 20 Dind. sanandum esse efficitur.

Haud levem praeterea difficultatem lemma Ζωναίου, quo Damasceni verba in codice Palat. Gr. 328 f. 171^r distincta repperi, adferre videtur; verumenimvero nodum expedit errorisque originem detegit Maximi Gnomologi codex Vatic. Gr. 739 f. 170^v (Serm. 41), in quo quidem excerptum nostrum auctoris nomine suppresso hanc Zonaeni (Ζωναίου) sententiam excipiat: ὅσον (adde: τοῦ) ἀνὴρ εἶναι λείπεται τις τῷ χρόνῳ, τοσοῦτον ἐπακμαζέτω τῇ σπουδῇ, τῇ μὲν ψυχῆς ἀνδρεία (ἀνδρία Cod.) τὸ καθρὸν περιτέλλων τοῦ σώματος, οὐχ οὕτω δὲ τὸ γῆρας ἐμποδῶν ἠγούμενος τῷ θαρρῆϊν, ὅσον τὸ θαρρῆϊν φιλοτιμίαν τῷ γῆρα.

Zonaeni ipsius memoria diserto testimonio nusquam comprobari videtur, nec tamen dubito, quin idem sit atque Zonaeus, quo de Suidas vol. I 2 p. 736, 15 sqq.: Ζωναῖος ἔγραψεν ἐρωτικὰς ἐπιστολάς καὶ περὶ τοῦ σφαιρίζειν· φέρονται δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερα ἐπιστολαὶ ἀγροικικαί· ἄλλ' ἀποπίπτουσι τοῦ χαρακτήρος. Eandem glossam etiam Ps.-Eudocia n. 423 p. 323 (Flach) agnoscit, nisi quod καὶ ἄλλα γραμματικά τε καὶ ῥητορικὰ pro ἄλλ' — χαρακτήρος exhibet, quam notitiam e probissimo fonte fluxisse vel inde elucet, quod ad nostram memoriam sub Zonaeni nomine opusculum rhetoricum (περὶ σχημάτων τῶν κατὰ λόγον) mansit, editum illud quidem a Boissonado Anecd. Gr. vol. III p. 307 sqq., tum inter Rhetorum Graecorum monumenta a Walzio (vol. VIII p. 673 sqq.) et Spengelio (vol. III p. 161 sqq.) receptum, unde apud Suidam additamento ἄλλ' — χαρακτήρος expuncto καὶ ἐπιστολαὶ ἀγροικικαὶ καὶ ἕτερα corrigendum videtur.

Quodsi utraque ejusdem nominis forma aurium iudicio et ratione est ponderanda, equidem nomini Ζωναῖος priores defero, alterum ex lineola, quae ad nomen proprium significandum in codicibus suprascribi solet, male intellecta originem traxisse suspicor. Variantem igitur lectionem Ζωναῖος (Ζωναῖος) licet apud Suidam l. c. et optimus codex Parisinus A et codex Marcianus n. 448 Zan. (f. 134^r), quem praestantissimis lexicographi libris manuscriptis adnumerandum esse testor, offerant tenui auctoritate niti sequitur.

